LATVIJĀ

ASV, nevis Latvijas problēma. Cilvēk

Imants VĪKSNE

Cilvēktirdzniecība, ko Amerikas Savienotās Valstis aktualizē kā nozīmīgu Latvijas problēmu, patiesībā tāda nav. Oficiālā statistika uzrāda uz vienas rokas pirkstiem saskaitāmus noziegumus. Cita lieta, ka izpratne par cilvēku ekspluatāciju katrā valstī atšķiras un bagātās sava tirgus aizsardzības nolūkos ikvienu austrumeiropieti, kurš aizbraucis peļņā, gatavas glābt no darba verdzības, jo viņš ir ar mieru strādāt par puscenu. Un arī par desmito tiesu.

Ar statistikas pārskatu par paveikto un turpmākajiem preventīvo pasākumu plāniem nākusi klajā Iekšlietu ministrija. Būs konferences, kampaņas, semināri, masu mediju lomas un institūciju sadarbības stiprināšana. Lietišķās brokastis un darba pusdienas par cilvēktirdzniecības apkarošanas projektu naudu. Tikai rodas jautājums, kā šīs aktivitātes palīdzēs apkarot noziegumu, kas faktiski netiek reģistrēts.

Statistika neliecina neko

2017. gadā kopumā policija identificējusi četrus cilvēktirdzniecības upurus. Sabiedriskās organizācijas, kas sniedz atbalsta un rehabilitācijas pakalpojumus, *Marta* un *Patvērums «Drošā māja»* – vēl 16. Bet ar šiem upuriem problēma tāda, ka vairākumā gadījumu viņi nevēlas vērsties pret saviem paverdzinātājiem. Seksuālai izmantošanai, pēc policijas datiem, pērn pārdots viens cilvēks. Pēc sociālo organizāciju datiem – vēl septiņi. Policija ziņo par vienām fiktīvām laulībām, partneri – par vēl sešām. Darba verdzības gadījumi policijā ir divi, partneriem – vēl trīs. Savukārt ceturtais cilvēktirdzniecības paveids – piespiešana izdarīt noziegumu – vispār nav konstatēts jau otro gadu, bet policijas ziņojumos pat četrus gadus pēc kārtas.

Protams, valstij jāsargā katrs tās iedzīvotājs. Taču 20 cilvēktirdzniecības noziegumus, no kuriem lielākā daļa identificēta sabiedriskā kārtā, statistiski nevar traktēt kā valstiski nozīmīgu problēmu. Salīdzinājumam – pagājušajā gadā notikušas 33 slepkavības, 65 izvarošanas gadījumi un kopumā 1752 sevišķi smagi noziegumi. Tāpēc secinājumus par kādām kriminālām tendencēm cilvēktirdzniecības jomā izdarīt faktiski nav iespējams. Patiešām reāla problēma iepriekš bija fiktīvās laulības – 2014. gadā tika konstatēti 22 šādi gadījumi. Taču ar operatīviem normatīvo aktu grozījumiem šo kriminālo praksi izdevās novērst. Iekšlietu ministrijas pārstāve, nacionālā koordinatore cilvēktirdzniecības novēršanas jautājumos Lāsma Stabiņa prezentācijā vispārina, ka paverdzinātās sievietes tiek izmantotas seksam, vīrieši – darbam. Bet, piemēram, no sievietēm divas ir Tadžikistānas pavalstnieces, un noziegums pret viņām pastrādāts, pirms viņas bēgušas uz Latviju. Tātad uz vietējo kriminālo vidi arī šis gadījums nekādi neattiecas.

Verdzība aiz okeāna

Gadu no gada cilvēktirdzniecības problemātiku Latvijā aktualizē ASV vēstniecība. Tas tāpēc, ka Austrumeiropa un tostarp arī Latvija tiek uzskatīta par vergu izcelsmes valsti. Bet Amerikā verdzība patiešām ir problēma.

SKAITĻI NEMELO. Nacionālā koordinatore cilvēktirdzniecības novēršanas jautājumos Lāsma Stabiņa prezentē kriminālo statistiku. Latvijā cilvēkus verdzībā netur un kā preci pret viņu gribu netirgo

Ar šādu atziņu no ASV finansēta pētnieciskā brauciena atgriezies žurnālists Uldis Āboliņš. Viņš televīzijā *LNT* veidojis sižetu sēriju *Modernie vergi. Salauztās dzīves.* 100 000 pornoindustrijā iesaistītu bērnu. Cilvēkus nozog uz ielām. Mafiju piesedz policija un tiesas. «Ceru, mēs Latvijā nekad nenonāksim līdz tādiem problēmas apmēriem,» pauž kolēģis.

Tātad Latvijas gadījumā cilvēktirdzniecības problemātika pamatā tiek atvasināta no citu valstu pieredzes. Piemēram, lietuviešiem veiksmīgi izdodas atmaskot piespiešanu uz noziegumu pastrādāšanu. Un, ņemot vērā faktu, ka leišu mafija strādā arī Latvijā, nav pamata uzskatīt, ka tā nepaverdzina saviem mērķiem arī Latvijas iedzīvotājus. Kaut arī mūsu statistikā šis noziegums neparādās.

Pansionāts Latgalē: evakuē vai

Inga PAPARDE

Sociālās aprūpes centra *Lubāna* mazās filiāles Rupsalā iemītnieki – cilvēki ar garīgās attīstības traucējumiem – pārvietoti uz citiem pansionātiem, paskaidrojot, ka tas būs tikai uz laiku, taču patiesībā pansionātu plānots slēgt. Taču piemānīti ne tikai aprūpes centra iemītnieki, ar kuriem var salīdzinoši viegli manipulēt, bet arī darbinieki, kuriem ļauts domāt, ka darbā pansionāta filiālē atgriezīsies.

Vai aiz steidzamas evakuācijas un rūpēm par pansionāta iemītniekiem stāv iepriekš plānota šīs filiāles likvidācija? Vai tas nozīmētu vienu soli tā sauktās deinstitucionalizācijas procesā? Valsts sociālās politikas īstenotāji apņēmušies samazināt pansionātos dzīvojošo skaitu, daļu «integrējot» sabiedrībā, taču – vai to iespējams izdarīt patiešām saprātīgi, ja cilvēkiem atklāti par to netiek stāstīts. Par to *Neatkarīgā* pārliecinājās, uzklausot pansionātā dzīvojošos un viņu tuviniekus.

Déja vù

Tieši pirms pieciem gadiem tikpat aukstā ziemā kā tagad Madonas novada Ošupes pagasta Rupsalā darbinieki un pansionāta iemītnieki pauda neapmierinātību par Labklājības ministrijas plāniem slēgt mazo pansionātu. Faktiski šis pansionāts ir filiāle filiālei, proti, ir valsts sociālās aprūpes centrs *Latgale*, kuram ir filiāle *Lubāna*, savukārt aprūpes centrs *Lubāna* atrodas divās vietās – Lubānas novada Vecumos un Ošupes pagasta Rupsalā (Madonas novadā). Toreiz plānoja slēgt Rupsalā esošo Ošupes pamatskolas ēkā izvietoto pansionātu, taču politisko peripetiju un sabiedrības iesaistes rezultātā šis process apstājās. Kā argumenti par pansionāta slēgšanu tika izmantoti slikti tehniskais stāvoklis, bažas par ugunsdrošību, savukārt pret – pansionāta labā atrašanās vieta, nelielais iemītnieku skaits, mājīgums, kā arī vietējās sabiedrības un pašvaldības iebildes. Par pansionāta saglabāšanu sāka vākt arī parakstus.

NEATKARĪGĀ, 23.02.2012.

Plāno maza pansionāta likvidāciju

Inga PAPARDE, tālr. 67886832

Mazajā sociālās aprūpes centrā Ošupē Madonas novadā ir mājīga atmosfēra, maz iedzīvotāju un sirsnīgi darbinieki. Kāpēc jālikvidē tieši šāds pansionāts un cilvēki jāpārce] uz jau tā piepildītajiem lielajiem centriem? Tās ir galvenais jautājums, kuru Labklājības ministrijai (LM) uzdod madoniete Māra Bērziņa, kuras mazmeitiņa ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem dzīvo šajā centrā. Bērziņas kundze ir apņēmusies aizstāvēt centra pastāvēšanu un ir gatava pat organizēt akciju, lai savāktu līdzekļus pansionāta remontam, ja valstij nav šādas naudas. Tieši pansionāta tehniskais stāvoklis esot bijis par pamatu, kāpēc centrs slēdzams. Oficiālu viedokli vēl neizdevās noskaidrot, to LM sola sniegt ceturtdien.

Neliels centrs

Nelielais aprūpes centrs patiesībā ir sociālās aprūpes centra *Lubāna* sastāvdaļa, taču arī centrs *Lubāna* ir filiāle valsts sociālās aprūpes centram *Latgale*, kas pēc sociālās aprūpes centru reorganizācijas atrodas Zemgales pusē. Pansionāts, kurā dzīvo 51 cilvēks ar dažādu invaliditāti, atrodas bijušajā Ošupes pamatskolas ēkā Rūpsalā.

Ja valsts nevar, vāksim paši naudu, lai pansionātu sakārtotu

Māras Bērziņas mazmeitiņa Monta tur dzīvo jau divus gadus, iepriekš dzīvojusi sociālās aprūpes centrā *Ezerkrasti* Rīgā, ko pirms pāris gadiem arī likvidēja. «Mazmeitiņai pašlaik ir 20 gadu, un viņai garīgās attīstības traucējumi ir jau no dzimšanas,» atklāj vecmāmiņa. Montas mamma no meitenes atteicās, un par viņu ilgu laiku rūpējās vecāmamma un vecaistēvs, tomēr pašu spēkiem aprūpēt mazmeitu un arī strādāt, lai varētu ģimenei nodrošināt iztiku, nebija iespējams, tāpēc nolemts mazmeitiņu iekārtot sociālās aprūpes centrā. Tur ir nodrošināta diennakts aprūpe. Pansionātā ir dažādi iemītnieki – citiem ir grūtāk, citiem – vieglāk, bet atmosfēra šajā centrā ir ļoti laba, pēc Māras kundzes domām, tas ir viens no labākajiem aprūpes centriem, kurus viņa redzējusi, jo bijusi daudzos.

Labāk neremontēt

Māra Bērziņa ir pārliecināta, ka lielākā Ošupes pansionāta priekšrocība ir mazais klientu skaits, mājīgums un tas, ka iemītnieki var brīvi pastaigāties laukā, ir dārza, kur tiek audzēti dārzeņi. Vecāmamma regulāri apciemo mazmeitu, un šādā ciemošanās reizē janvārī viņa no sociālās darbinieces uzzinājusi, ka līdz gada beigām pansionāts tiks reformēts, jāmeklē cita vieta mazmeitai. «Es uzreiz uzrakstīju vēstules labklājības ministrei un arī centra *Latgale* vadītājai ar jautājumu – kāpēc?» stāsta M. Bērziņa. Viņa arī saņēmusi atbildi, kurā LM skaidro: saskaņā ar ministrijas rīcībā esošo informāciju Ošupes pamatskolas ēka un palīgēkas neatbilst ugunsdrošības prasībām. «Klienti, kuri saņem pakalpojumu minētajā centrā, prasa īpašu uzmanību, krīzes situācijās un stihisku nelaimju gadījumos ir ļoti svarīgi nodrošināt klientu dzīvībai un veselībai pēc iespējas drošāku vidi, pretējā gadījumā apdraudējuma risks ir ļoti liels,» teikts vēstulē. LM arī paskaidro, ka skolas ēkai nepieciešami ne tikai pielāgojumi atbilstoši ugunsdzēšības, bet arī atbilstoši higiēnas prasībām [..], tāpēc «turpmāka ēkas izmantošana personu ar garīgās attīstības traucējumiem sociālajai aprūpei saistīta ar ievērojamiem līdzekļu ieguldījumiem, kurus ministrija nav tiesīga veikt īpašumā, kas tai nav piekritīgs». Vēstulē LM gan nesauc to par centra slēgšanu (tur minēts – pārcelšanās), jo loģiski – Ošupes pamatskolas telpās jau nav atsevišķs pansionāts, bet tikai dzīvo daļa filiāles *Lubāna* klientu. Tiesa, to ir vairāk nekā pašā centrā *Lubāna* (tur dzīvo 40 cilvēku).

Ziedosim

Ošupes pamatskolas ēka nodota pansionātam uz vismaz 50 gadiem, un iepriekšējos gados veikts arī remonts, kur naudu ieguldījusi ne tikai pagasta pašvaldība, bet arī valsts – 80 000 latu. «Kāpēc valsts nevarētu pārņemt šo ēku no pašvaldības un saglabāt vismaz vienu nelielu pansionātu, par kādiem tiek runāts jau gadiem un kādi ir ārzemēs?» jautā M. Bērziņa. Kāda viņas radiniece sērdā ārzemēs pansionātā un stāsta, ka tādi paši iemītnieki kā viņas mazmeita dzīvo nelielos centros līdz desmit cilvēkiem, kur ir vismaz divi aprūpētāji. «Es saprotu, ka tam mums tiešām nav naudas, bet arī mūsējie varētu dzīvot kā cilvēki...» saka vecāmamma. Viņa ir gatava organizēt ziedojumu akciju, lai saglabātu nelielo centru. ■

Tagad – evakuācija?

Tagad notikumi atkārtojas, tikai... citādi. Pirms vairāk nekā nedēļas no Rupsalas pansionāta aizvesti visi iemītnieki – tie, kuriem ir kādi radinieki, pie radiniekiem, bet pārējie – uz citiem pansionātiem. Cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem pateikts, ka pansionātā nepieciešams remonts un uz to laiku būs jāpadzīvo citur. Kopumā iemītnieku skaits ir ap 40, darbinieki – 16. Arī darbiniekiem paskaidrots, ka pansionāta darbība apturēta uz laiku.

Kā *Neatkarīgajai* stāsta pansionāta iemītnieku radinieki, galvenokārt gados jau veci, kuri paši nevar uzņemties rūpes par pansionātā mītošajiem mazbērniem, viņi nejauši uzzinājuši, ka pansionātu tomēr plānots slēgt nevis – uz remonta laiku, bet vispār. Ja iepriekš neizdevās ar sarunāšanu, tagad – evakuācijas